

Vaikų ir jaunimo įtraukimas į Šiaurės ministrų tarybos veiklą

Principai ir metodai



Nordic Council
of Ministers

**Vaikų ir jaunimo įtraukimas į Šiaurės
ministrų tarybos veiklą.
Principai ir metodai**

Nord 2020:015

ISBN 978-92-893-6508-6 (PRINT)

ISBN 978-92-893-6509-3 (PDF)

ISBN 978-92-893-6510-9 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/nord2020-015>

© Šiaurės ministrų taryba 2020

Maketavo Louise Jeppesen

Rosendahls spaustuvė

Išspausdinta Danijoje

Šiaurės šalių bendradarbiavimas

Šiaurės šalių bendradarbiavimas yra viena iš plačiausių regioninio bendradarbiavimo formų pasaulyje, apimanti Daniją, Suomiją, Islandiją, Norvegiją, Švediją. O taip pat autonomijos statusą turinčias Grenlandiją, Farerų ir Alandų salas.

Šiaurės šalių bendradarbiavimas turi tvirtas tradicijas politikoje, ekonomikoje ir kultūroje. Jis vaidina svarbų vaidmenį Europos ir tarptautiniame bendradarbiavime ir juo siekiama sukurti stiprią Šiaurės šalių bendruomenę stiprioje Europoje.

Bendradarbiaudamos Šiaurės šalys siekia apsaugoti savo ir regioninius interesus bei principus globalioje bendruomenėje. Bendros Šiaurės šalių vertybės padeda regionui sustiprinti savo, kaip vieno iš pažangiausių ir konkurencingiausių pasaulio regionų, padėtį.

Šiaurės ministrų taryba Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Copenhagen www.norden.org

Atsisiųskite ir užsakykite Šiaurės šalių leidinius iš www.norden.org/nordpub

Vaikų ir jaunimo įtraukimas į Šiaurės ministrų tarybos veiklą

Principai ir metodai

Turinys

Įvadas	4
Principai, kuriais remiantis vaikai ir jaunimas įtraukiami į Šiaurės ministrų tarybos veiklą	6
Minimalūs reikalavimai vaikų ir jaunimo dalyvavimui Šiaurės ministrų tarybos veikloje	8
Informacija grįsta vaikų ir jaunimo atranka	11
Vaikų teisių apsaugos ir jų stiprinimo gairės	13
Literatūros ir įkvėpimo šaltiniai	15
Šiaurės ministrų tarybos informacinė medžiaga	15

ĮVADAS

Vaikų ir jaunimo gerovė bei galimybės pasinaudoti savo teisėmis yra Šiaurės regiono tolesnės plėtros sąlyga. Ministrų taryba padės užtikrinti, kad Šiaurės regionas būtų lyderis ir taptų pirmuoju, kuriančiu visuomenę, kurioje gerbiamos įvairios vaikų ir jaunimo teisės bei požiūriai, ir prisidėtų prie visuomenės plėtros. Šiaurės ministrų taryba veiks vadovaudamasi principu, kad visi vaikai ir jaunimas yra svarbūs čia ir dabar, ne tik ateityje. Todėl vaikai ir jaunimas yra svarbiausios tikslinės Šiaurės ministrų tarybos grupės ir Taryba integruos vaikų teises ir jaunimo perspektyvą į savo darbą.

Siekiant didesnių vaikų teisių ir jaunimo perspektyvos integracijos veiklose, būtina prisiimti atsakomybę, kad įgyvendinimas būtų grindžiamas tam tikrais privalomais principais. Turi būti užtikrintas minimalus vaikų ir jaunimo dalyvavimas ir, svarbiausia, darbas turi būti atliekamas taip, kad būtų stiprinami vaikų apsauga ir jų saugumas. Šis dokumentas yra reikalingas visais atvejais, kai ketinama bendrauti su vaikais ir jaunais žmonėmis arba kai norima juos įtraukti į Šiaurės ministrų tarybos darbą, pavyzdžiui, kviečiant dalyvauti viešojoje diskusijoje kaip vienam iš diskusijos dalyvių, arba suburiant vaikų ir jaunimo tikslinę grupę (kad išreikštų savo nuomonę ar atstovautų kitų vaikų ir

jaunimo grupės požiūriui), arba aprašant vaikų ir jaunimo veiklą žiniasklaidoje.

Šiame dokumente Šiaurės ministrų taryba nustato vaikų teisių ir jaunimo perspektyvos integravimo į savo veiklą bendruosius reikalavimus ir gaires. Dėl pagalbos visada galima kreiptis į Šiaurės šalių komitetą vaikų ir jaunimo klausimais (NORDBUK) bei patarėjus, atsakingus už vaikų ir jaunimo klausimus Šiaurės ministrų taryboje.

Į Šiaurės ministrų tarybos tikslinę grupę įeina visi vaikai ir jaunuoliai iki 25 metų amžiaus. Ir tai, pavyzdžiui, yra platesnė apibrėžtis už JT vaiko teisių konvencijoje nurodytą 18 metų apibrėžtį.

PRINCIPAI, KURIAIS REMIANTIS VAIKAI IR JAUNIMAS ĮTRAUKIAMI Į ŠIAURĖS MINISTRŲ TARYBOS VEIKLĄ

Remdamasi JT vaiko teisių konvencija, Šiaurės ministrų taryba sieks apsaugoti ir stiprinti vaikų ir jaunimo teises bei sudarys jiems galimybes pasinaudoti šiomis teisėmis ir dalyvauti visuomenės veikloje. Todėl Šiaurės ministrų taryba vadovausis šiais pagrindiniais principais visoje savo veikloje, susijusioje su vaikais ir jaunimu. Šie principai paimti iš JT Vaiko teisių komiteto Bendrojo komentaro Nr. 12 (2009 m.), kuriame nustatytos pagrindinės sąlygos, kaip jų laikytis visuose su vaikais ir jaunimu susijusiuose procesuose.

PROCESUI TAIKOMOS SĄLYGOS

Procesas turi būti skaidrus ir informatyvus. Vaikams ir jaunimui turi būti suteikiama visa įvairovės atžvilgiu ir pagal amžių tinkama bei prieinama informacija.

Savanoriškas. Vaikai ir jaunimas niekada neturėtų būti verčiami išreikšti savo požiūrį prieš jų valią.

Pagarbus. Vaikų ir jaunimo požiūriai turėtų būti vertinami pagarbiai ir jiems turėtų būti sudarytos galimybės inicijuoti savo idėjas bei įgyvendinti veiklas.

Aktualus. Klausimai, dėl kurių vaikai ir jaunimas turi teisę išreikšti savo požiūrį, turi būti išties svarbūs jų gyvenimui

ir sudarytų jiems galimybę pasinaudoti savo žiniomis, įgūdžiais ir gebėjimais.

Palankus vaikai. Aplinka ir darbo metodai turėtų būti pritaikyti atsižvelgiant į vaiko gebėjimus.

Įtraukus. Vaikai ir jaunimas nėra vienodų žmonių grupė, ir turi būti užtikrintos lygios visų dalyvavimo galimybės be diskriminavimo jokiais pagrindais.

Parentas mokymu. Suaugusiems žmonėms reikia pasirengimo, įgūdžių ir pagalbos, kad jie galėtų veiksmingai paskatinti vaikų dalyvavimą. Instruktoriais ir padėjėjais dirbantiems vaikams ir jauniems žmonėms taip pat reikia specialių žinių, pavyzdžiui, išmanyti savo teises, mokėti organizuoti susitikimus, bendrauti su žiniasklaida, viešai pasisakyti ir apginti savo nuomonę.

Saugus ir apsaugotas nuo rizikos. Požiūrio išreiškimas gali būti susijęs su rizika. Suaugusieji yra atsakingi už tai, kad būtų kuo labiau sumažinta rizika vaikams patirti smurtą, išnaudojimą ar bet kokias kitas neigiamas jų dalyvavimo veikloje pasekmes.

Atskaitingas. Bet kokiame tyrimo ar konsultavimo procese vaikai ir jaunimas turi būti informuojami dėl to, kaip buvo suprasti jų požiūriai, ir jiems turi būti suteikta galimybė daryti įtaką analizei. Taip pat vaikams turėtų būti suteikta galimybė pateikti skundą dėl analizės rezultatų.

MINIMALŪS REIKALAVIMAI VAIKŲ IR JAUNIMO DALYVAVIMUI ŠIAURĖS MINISTRŲ TARYBOS VEIKLOJE

Visi Šiaurės ministrų tarybos padaliniai yra patys atsakingi už vaikų ir jaunimo perspektyvos integravimą į savo veiklą. Nors yra suprantama, kad vaikų ir jaunimo integravimo sričių perspektyvos ir svarba gali skirtis. Kai Šiaurės ministrų tarybos darbuotojai ar partneriai priima sprendimą dėl jaunimo įtraukimo į veiklą, taip pat yra svarbu, kad tai būtų atliekama nuosekliai. Taikydama toliau nurodytus minimalius reikalavimus, Šiaurės ministrų taryba siekia nustatyti bendrąsias taisykles, kuriomis būtų vadovujamasi tais atvejais, kai į veiklą yra įtraukiami vaikai ir jaunimas arba su jais yra konsultuojamasi.

PRIEŠ ĮTRAUKIANT VAIKUS IR JAUNIMĄ

- Inicijavoms, kurios būtų aptariamoms su vaikais ir jaunimu, bei jų dalyvavimui, reikia skirti ir laiko, ir lėšų pagal šiame dokumente pateiktas gaires. Pavyzdžiui, reikia suplanuoti laiką konsultacijoms, taip pat numatyti lėšas padengti vertėjavimo ar lydinčių suaugusiųjų atvykimo išlaidas .
- Kriterijai, kuriais remiantis pasirenkami vaikai ir jaunimas, turi būti aiškūs ir skaidrūs (žr. kitą skyrių).
- Turi būti parengta ir į atitinkamas kalbas išversta vaikui suprantama informacija.
- Planuojamas vaikų ir jaunimo vaidmuo turi būti aiškiai aprašytas, taip pat turi būti aiškūs ir su atitinkama veikla susijęs Šiaurės ministrų tarybos vaidmuo.

- Veikla, kurioje dalyvaus vaikai, turi vykti visiems vaikams, jauniems ir suaugusiems žmonėms pritaikytose ir prieinamose patalpose.

VEIKLŲ METU

- Dalyvaujantiems vaikams sudaromos tokios pat galimybės pasisakyti, perskaityti pranešimus ar būti išgirstiems, kaip ir suaugusiesiems, ir jų pasisakymai turi būti užrašomi dokumentuose taip pat, kaip ir kitų dalyvių.
- Vaikai turi teisę pasisakyti savo gimtąja kalba. Esant būtinybei, gali būti pakviestas gestų kalbos specialistas arba vertėjas.
- Tais atvejais, kai vaikai bus matomi ar kalbės žiniasklaidoje, yra svarbu užtikrinti, kad jie suprastų, ką patys kalba, ir žinotų, kaip tai gali būti panaudota ir vertinama.
- Asmenys, kurie bendrauja su vaikais ir jaunimu tiesiogiai bei tariasi dėl jų dalyvavimo, turi būti įgiję patirties ir gebėjimų, kaip juos įtraukti ir nediskriminuoti.
- Kai į veiklą įtraukiami įvairaus amžiaus vaikai ir jaunimas, svarbu, kad būtų paskirti suaugusieji, kurių pagrindinis uždavinys būtų padėti jaunesniems vaikams, kad to nereikėtų daryti vyresniems vaikams.
- Viso dalyvavimo proceso metu svarbiausi yra vaiko interesai.

PO VEIKLŲ

- Vaikų dalyvavimo patirtis yra vertinama ir dalyvavę vaikai yra pakviečiami pasidalinti savo patirtimis.
- Vaikai informuojami apie tai, kokios naudos davė jų dalyvavimas arba kaip vertinamas jų indėlis.

Prisiminkite: nėra tokio dalyko kaip VIENAS vaikų ar jaunimo požiūris. Kaip ir suaugusiųjų, taip ir vaikų bei jaunimo grupėse visi yra skirtingi, skiriasi jų požiūriai ir patirtys. Taigi niekada negalima manyti, kad vaikas ar jaunas asmuo kalba visos vaikų ar jaunimo grupės vardu.

Tik oficialiai kokiai nors organizacijai atstovaujantys vaikai ir jaunimas galėtų kalbėti kitų vardu.

INFORMACIJA, GRĮSTA VAIKŲ IR JAUNIMO ATRANKA

Visais atvejais, kai į Šiaurės ministrų tarybos darbą įtraukiami vaikai ir jaunimas, yra svarbu, kad sprendimas, KURIE vaikai ir jaunimas bus kviečiami dalyvauti, būtų priimtas remiantis surinkta informacija. Atrankos tikslas – įtraukimas į veiklą.

Be pagrindinių principų, atrankos procese turi būti atsižvelgiama ir į toliau nurodytus klausimus.

AKTUALUMAS ir KOMPETENCIJA

Kuo vaikai ir jaunimas gali prisidėti ir kokio indėlio tikimasi gauti iš jų dalyvavimo? Šiuo atveju svarbu užtikrinti, kad jų dalyvavimo tikslas būtų aiškus – priešingu atveju būtų sunku nuspręsti, kurie vaikai ir jaunimas turėtų būti įtraukti.

GRUPĖS ATSTOVAS ar individualūs EKSPERTAI

Ar tikimasi, kad vaikai ir jaunimas kalbės didesnės vaikų ir jaunimo grupės vardu? Jei taip, reikėtų pasitarti su vaikų ir jaunimo organizacijomis, kurios atrenka savo atstovus į demokratines struktūras. Yra daug įvairių organizacijų, kurių tikslai ir veikla skiriasi. Jeigu jūs norite iškelti konkretų klausimą, jūs galite pakviesti tuos vaikus ir jaunimą, kurie yra šio konkretaus klausimo ekspertai, nekreipiant dėmesio, ar jie priklauso organizacijai, ar ne. Labai svarbu, kad atrankos ir komunikacijos procese būtų aišku, kam atstovaus dalyviai – sau, organizacijai ar jaunimo grupei.

ĮVAIROVĖ: svarbu, kad į veiklą būtų įtraukti įvairios padėties ir patirties vaikai ir jaunimas. Čia turėtų būti atsižvelgiama į tokius duomenis kaip lytis, lyties tapatybė ar išraiška, etniškumas, religija ar kiti įsitikinimai, negalia, seksualinė orientacija ar amžius.

AMŽIUS: įprasta, kad tikslinis vaikų ir jaunimo amžius priklausys nuo sprendžiamo klausimo. Svarbu ne tik amžius. Turėtų būti atsižvelgta ir į brandos lygį. Aišku, kad lengviausia būtų pakviesti dalyvauti vyresniojo amžiaus vaikus ar jaunimą, nes jų įtraukimui reikia mažiau pastangų pasiruošti negu kviečiant jaunesnius vaikus. Net ir patys jauniausi vaikai turi teisę išsakyti savo nuomonę, ir ši nuomonė turėtų būti gerbiama.

BENDRADARBIAVIMO KANALAI: kokiais kanalais būtų galima pasiekti tinkamus vaikus ir jaunimą? Turi būti nustatyti metodai, kaip įtraukti vaikus ir jaunimą. Pirmiausia reikia žinoti, kur juos rasti. Jie gali būti mokyklose, socialiniuose tinkluose ar pilietinės visuomenės organizacijose. Dažnai koks nors vienas proceso dalyvis gali tapti svarbiu efektyvios komunikacijos asmeniu – pavyzdžiui, mokyklos vadovas gali kreiptis į daugelį mokytojų ir tokiu būdu pasiekti vaikus ir jaunimą.

VAIKŲ TEISIŲ APSAUGOS IR JŲ SKATINIMO GAIRĖS

Tam, kad vaikus ir jaunimą būtų galima įtraukti į Šiaurės ministrų tarybos veiklą apgalvotai ir tinkamai, labai svarbu užtikrinti ir stiprinti dalyvaujančių vaikų saugumą. Šiaurės ministrų taryba taiko šiuos apsaugos principus, kuriais nustatyta darbuotojų ir Tarybos partnerių atsakomybė veikti tokiu būdu, kad būtų užtikrintas ir stiprinamas vaikų saugumas bei atkreiptas dėmesys į situacijas, kuriose vaikai ir jaunimas gali patirti žalos.

Kai į Šiaurės ministrų tarybos darbą įtraukiami vaikai ir jaunimas iki 18 metų amžiaus, itin svarbu, kad jūs, kaip darbuotojas ar partneris, prisiimtumėte šias atsakomybes:

- 1.** Suteikti vaikams ir jauniems žmonėms galimybę pateikti raštu savo sutikimą naudoti asmeninę informaciją. Kai vaikai yra per jauni tokiam sutikimui duoti, galimybė raštu pateikti sutikimą naudoti vaiko asmeninę informaciją turi būti suteikiama jų tėvams arba globėjams.
- 2.** Pranešti apie bet kokios formos fizinį ar psichologinį piktnaudžiavimą arba įtarimą dėl rizikos, kad vaikas ar jaunas žmogus gali patirti žalą. Jei šių riziką kelia netinkamas darbuotojo elgesys su vaiku, apie tai turi

būti pranešta Ministrų tarybos personalo departamentui remiantis netinkamo elgesio principais. Jei su vaiku netinkamai elgiasi kitas asmuo, apie tokį atvejį turi būti pranešta remiantis atitinkamos šalies teisine sistema.

- 3.** Nesidalinkite asmenine kontaktine informacija su vaikais ir jaunais žmonėmis ir nepriimkite kvietimų teikti informaciją kitiems nei su jūsų veikla susijusiems socialiniams tinklams.
- 4.** Užtikrinkite vaikams iki 18 metų teisę būti lydimiems suaugusio asmens, kuris būtų su vaiku, kai jis dalyvauja renginiuose ar kitose iniciatyvose. Planuojant vaikų dalyvavimą, turi būti numatytas biudžetas lydintiems asmenims finansuoti.
- 5.** Užtikrinkite „vieno su dviem“ bendravimo santykį, kad vaiką, dalyvaujantį veikloje, visada lydėtų bent du suaugę asmenys.
- 6.** Niekada neišnaudokite vaiko ir nesielkite su juo taip, kad būtų pažeistos jo teisės ar galėtų kilti pavojus jo saugumui. Pavyzdžiui, draudžiama prašyti vaiko ar jauno žmogaus leisti nesilaikyti šiame dokumente numatyty principų.

LITERATŪROS IR ĮKVĖPIMO ŠALTINIAI

Europos Taryba: Vaiko apsaugos politika:

<https://rm.coe.int/child-safeguarding-policy-children-s-rights-division-22-may-2018-as-up/16808c8b91>

JT Vaiko teisių konvencija:

<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>

Tarptautinė organizacija „Save the Children International“: Vaiko apsauga – saugios ir apsaugotos programos vaikams:

https://www.raddabarnen.se/globalassets/dokument/medlem-volontar/tryggare-tillsammans/tryggare-tillsammans-child-safeguarding-policy_inkl_bilagor_-eng.pdf

ŠIAURĖS MINISTRŲ TARYBOS INFORMACINĖ MEDŽIAGA

„Ar nešiojate tinkamus akinius?“

Vaikų ir jaunimo perspektyvos integravimo į Šiaurės ministrų tarybos veiklą vadovas

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:norden:org:diva-4400>

Darykite tai, ką reikia!

Šiaurės šalių požiūris į vaikų ir jaunimo dalyvavimą

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:norden:org:diva-4387>



Šiaurės Ministrų Taryba
Nordens Hus
VedStranden18
DK-1061 Copenhagen
www.norden.org

Vaikų ir jaunimo gerovė bei galimybės pasinaudoti savo teisėmis yra Šiaurės regiono tolesnės plėtros sąlyga. Ministrų taryba padės užtikrinti, kad Šiaurės regionas būtų lyderis ir taptų pirmuoju, kuriančiu visuomenę, kurioje gerbiamos įvairios vaikų ir jaunimo teisės bei požiūriai, ir prisidėtų prie visuomenės plėtros. Šiaurės ministrų taryba veiks vadovaudamasi principu, kad visi vaikai ir jaunimas yra svarbūs čia ir dabar, ne tik ateityje. Todėl vaikai ir jaunimas yra svarbiausios tikslinės Šiaurės ministrų tarybos grupės ir Taryba integruos vaikų teises ir jaunimo perspektyvą į savo darbą.

Didesnės vaikų teisių ir jaunimo perspektyvos integracijos siekimas yra ir atsakomybė užtikrinti, kad darbas būtų grindžiamas tam tikrais privalomais principais. Turi būti užtikrintas minimalus vaikų ir jaunimo dalyvavimas ir, svarbiausia, darbas turi būti atliekamas taip, kad būtų užtikrinti ir stiprinami vaikų sauga ir saugumas. Šis dokumentas yra aktualus visais atvejais, kai su vaikais ir jaunais žmonėmis yra bendraujama arba kai jie yra įtraukiami į Šiaurės ministrų tarybos darbą.